

Els viatges a les Rondalles Mallorquines d'Antoni M. Alcover, un precedent del turisme

M. Magdalena Gelabert i Miró

Sembla que la necessitat humana de canviar de lloc i d'explorar nous espais és implícita a la nostra naturalesa, que ve d'antic i que ha estat motivada per necessitats i circumstàncies que han variat molt al llarg del temps. El DIEC2 i el *Diccionari* d'Antoni M. Alcover coincideixen a definir viatge com «Anada que hom fa per transportar-se a un lloc distant, sobretot a una altra població o a un altre país», així mateix el DIEC2 afegeix «per terra, per mar o per aire». D'altra banda, el primer defineix turisme com el «Fet de viatjar per un país pel sol gust de conèixer-lo, per recreació» i el segon «Fet de viatjar sense altra finalitat que el gust de conèixer terres o pobles»; també cal recordar l'etimologia del terme, que procedeix del francès *tour*, que vol dir volta o passejada.

En català són freqüents les expressions referides als viatges. Desitjam «Bon viatge!» a algú que se'n va a fer una ruta però també l'usam en sentit negatiu perquè parteix algú que ens molesta; feim servir l'expressió «Mal viatge!» amb un sentit de maledicció cap a algú, igual que quan pensam «Enviar a mal viatge» alguna persona amb la intenció de maleir-la o de fer-la enfora. Pel que fa als refranys, són ben coneguts aquests: «Viatge esguerrat, a casa aviat», «Viatge que plau, no pesa» o «El viatge del peresós, que per un camí en fa dos» tot referint-se a aquell que, amb la intenció d'estalviar un viatge, carrega massa i el que du li cau o no li surt bé, entre d'altres.

Els viatges són molt presents a les *Rondalles Mallorquines* d'Antoni M. Alcover i responen a necessitats i inquietuds diverses. A través dels viatges de

les rondalles, podem observar quines són les obligacions i les circumstàncies que ens duen a canviar o a deixar temporalment el nostre lloc habitual de vida i de residència i quins són els aspectes positius i negatius que això ens suposa. Segons Valriu (2008, 169): «Allò que ha après en el viatge és l'eina que li permetrà dibuixar el propi destí».

Són molt nombroses les rondalles que comencen amb un viatge o que el tenen com a eix principal de la història que es narra, com per exemple «L'amor de les tres taronges» (Alcover 1996-2022, II: 331-358, tipus 408). El sentit d'aquesta rondalla és precisament el camí que fa en Bernadet a la recerca de l'amor de les tres taronges, com és el recorregut, amb quines persones es troba, com gestiona els consells que li donen i l'aprenentatge que en deriva. A «En Joanet Manent» (Alcover 1996-2022, I: 262-293, tipus 301B) l'heroi és extremadament fort i enfila el camí a partir del qual troba els seus missatges fins que arriba a aconseguir la riquesa i la felicitat. A «S'Hermosura del món» (Alcover 1996-2022, IV: 242-253, tipus 516) parteixen els dos amics, el rei cristià i el senyor moro, a la recerca de s'Hermosura del món i pel camí escolten àguiles que parlen i aprenen a resoldre els entrebancs amb els quals es troben per arribar al seu fi.

En molts de casos, els herois i les heroïnes de rondalla emprenen la ruta per fugir de circumstàncies o de persones nocives. És el cas d'«Es Mèl-loro Rosso» (Alcover 1996-2022, III: 180-219, tipus 425X), en què n'Elieoretta escapa de les males intencions del rei Tortuga, que la vol matar perquè ella no consent a casar-se amb ell. «En Mercè-Mercè» (Alcover 1996-2022, IV: 318-350, tipus 532) ha de fugir perquè sa mare, la reina, ha iniciat una relació amb el rei turc mentre el seu marit, el rei, és a la guerra. La mare intenta llevar del mig el seu propi fill perquè no interfereixi en la relació adúltera i ell es veu obligar a partir. També es veu forçada a partir l'heroïna d'«Es fustet» (Alcover 1996-2022, IV: 145-161, tipus 510B) ja que son pare és un comte amb mal cap i acorda amb un amic seu, un marquès vell i ric, que es pot casar amb la seva filla. Els casaments per força i en contra de la voluntat de la dona són molt mal vistos a les rondalles i és lícit cercar qualsevol tipus de camins per evitar-los.

De vegades el motiu del viatge és la recerca de penyores màgiques que ajudin els herois i les heroïnes a resoldre els conflictes, a fer justícia i a recuperar l'harmonia, com és el cas de «S'aigo ballant i es canariet parlant» (Alcover 1996-2022, VI: 161-176, tipus 707) o de «Sa flor de jercial i s'aucellet d'or» (Alcover 1996-2022, VI: 182-204, tipus 707). A «La flor romanial» (Alcover 1996-2022, VI: 387-398, tipus 780) els tres fills del rei van a la recerca de la flor màgica que cura tots els mals i durant el trajecte viuen experiències i situacions positives —en Bernadet troba la flor— i negatives —el seu germà el mata per

enveja i per poder tenir el tron de son pare.

Viatgen «Es tres patrons» (Alcover 1996-2022, VII: 499-511, sense tipus¹) a la recerca del port de la reina d'Ongria, una reina fadrina i molt temuda pels patrons per la seva intel·ligència i poder. Ella té l'habilitat de guanyar les missions que posa a tots els patrons que arriben al seu port i es queda amb les seves possessions.

Ben diferent és el cas d'«Un pare i quatre fills» (Alcover 1996-2022, VI: 11-18, tipus 563): els quatre germans parteixen per quatre anys a córrer món i a aprendre, per tal que son pare pugui esbrinar quin dels quatre es mereix ser l'hereu. Els tres primers aprenen l'ofici d'armer, tromper i sastre, respectivament, i aviat destaquen i excel·leixen en el que fan, de manera que quan s'acosten els quatre anys pactats i han de tornar a casa, els mestres els obsequien amb tres objectes màgics, segons l'ofici que han après: una escopeta, una trompa i una agulla. El fill petit aprèn l'ofici de lladre però el que se'n du d'experiència no és la malícia de l'ofici sinó l'aprenentatge de moure sigil·losament les mans. En aquesta rondalla els oficis es presenten com a positius i ajuden els joves a madurar, els proporcionen una manera de viure i els enriqueixen com a persones.

Viatgen les persones però també els animals emprenen anadura com passa a «Es gallet, s'anyellet, sa godineta i es drac» (Alcover 1996-2022, I: 111-119, tipus 124). El gallet i els altres dos fugen de la seva mala situació i de la por del drac però tanmateix, al final de la història, una vegada que han viscut les aventures i experiències corresponents, se'n tornen cap a ca seva. En un principi, el gallet i s'anyellet diuen a sa godineta que se'n van «—A cercar una altra terra, aont hi haja més bons viures» (p. 112), sa godineta, que és la més assenyada, hi consent però amb la idea clara de tornar a casa per poc motiu que tingués: «Tant l'arribaren a ponyir, a sa godineta, que la ginyen a anar-se'n amb ells; però se deixà sa baga de que, en no agradar-li sa mostra, tornaria a Caubet, perquè lo que deia ella: val més lo dolent conegut que lo bo a conèixer» (p. 112).

Un cas similar és el d'«Es ca d'En Bua i es moix d'En Pejuli» (Alcover 1996-2022, I: 123-126, tipus 130): el ca i el moix es barallen per un conill que han caçat i emprenen caminada per trobar qui els aconselli, pel camí van arreplegant altres animals i acaben per fer-se amb els diners robats per una colla de lladres. Tanmateix, se'n tornen cadascú a ca seva: «Es gall ben dematí ja va haver acabada sa son, crida es moix, es ca i es xot, i bé de panxa i millor de bossa se'n tornaren cadascú a ca seua» (p. 126). El mateix passa amb la rondalla «Es rossinyol i sa rossinyola» (Alcover 1996-2022, I: 155-157, tipus 245), el primer

¹ Es tracta d'una rondalla humana no catalogada ni per Grimalt-Guiscafrè ni pel Rondcat.

convenç la segona d'anar amb ell a una possessió on hi ha baldor de cireres i la rossinyola hi consent. Una vegada que ho ha provat i ha patit alguna perdigonada de l'amo, decideix tornar-se'n cap a ca seva encara que això li suposi haver-se de conformar amb quatre mosquits i llavorettes per menjar.

Fins i tot els animals màgics es desplacen, com «Na Filet d'Or» (Alcover 1996-2022, IV: 355-366, tipus 533*), es tracta d'una serp que parla i té poders màgics però, com totes les serps de Mallorca —tal com ens recorden adesiara les rondalles²— als set anys s'han d'embarcar.

Per tal d'analitzar, de manera més aprofundida, els viatges a les rondalles d'Alcover ens basarem sobretot en dues rondalles: «Es port de sa Cibolla Blanca» (Alcover 1996-2022, IV: 13-28, tipus 505)³ i «Es quatre germans» (Alcover 1996-2022, VIII: 423-433, tipus 1650). Ambdues rondalles tenen com a eix principal els viatges i presenten elements comuns i també diferències.

Si ens centram en la primera rondalla, «Es port de sa Cibolla Blanca» (Alcover 1996-2022, IV: 13-28, tipus 505), cal aclarir que la paraula *cibolla*, tot i la semblança etimològica amb ceba, designa un altre tipus de planta: «Planta de la família de les liliàcies: *Asphodelus fistulosus*» (segons el diccionari d'Alcover). En relació amb l'aspecte simbòlic d'aquesta planta, Grimalt afegeix: «No deu ésser casual que aquesta planta sinistra, la Cibolla Blanca, representativa d'un port maleït, pertanyi al gènere dels asfòdels. Els grecs els associaven als morts, en plantaven damunt les tombes i s'imaginaven que abundaven en el regne de les ànimes dels traspassats» (2006, 13). D'alguna manera, se'ns anuncia així cap on anirà el sentit d'una part d'aquesta rondalla.

«Es port de sa Cibolla Blanca» (Alcover 1996-2022, IV: 13-28, tipus 505) comença amb un relleu generacional: un pare, patró de barca, troba que s'ha fet gran i deixa la barca al seu fill Robert. L'única cosa que li comana és que no vagi al port de sa Cibolla Blanca; la mare, d'altra banda, li diu que faci bé sense mirar a qui. Després del primer viatge, del qual torna ric i ple, ordena als mariners d'anar al port de sa Cibolla Blanca, en contra de la voluntat d'aquells. Allà es troba a unes terres amb costums diferents als que ell té avesats. En primer lloc, just davall la cibolla blanca que presideix la plaça, hi veu un home mort i d'altres que li escupen. Davant la sorpresa, Robert demana:

Com s'ho va haver mirat una estona, no pogué pus i romp:

—Però què diantre és això que feis?

² Vegeu sobretot la rondalla titulada «Ses serps de Mallorca» (Alcover 1996-2022, IX: 220, sense tipus).

³ Vegeu la informació general sobre el tipus a Grimalt-Guiscafrè (Vol IV, 2006, 9-13).

—Què feim? —responen aquells—. I això demanau? ¿Que sou nat d'avui i batiat d'ahir o veniu de Ses Erasses?

—Som un homo —diu En Robert— que no era estat mai en aquesta terra, i veig ara unes coses que no havia vistes mai en la meua vida.

—Idò heu de sebre —li digueren— que aquí hi ha es costum de que, si un se mor amb deutes, el posen davall aquesta cibolla, i no el poren enterrar que no estiga cabal, i tots aquells an-a qui devia tenen dret d'escopir-li fins que estiguen pagats i satisfets (p. 14-15).

El fragment citat anteriorment constata la sorpresa davant la diferència de costums i aquest és un dels elements que resulten més atractius a l'hora d'emprendre un viatge. El que anam a cercar quan viatjam és, en realitat, la diferència, conèixer terres llunyanes i diverses i persones que no són com nosaltres. Si el món no fos divers, els viatges perdrien tot el seu sentit. En aquest cas, Robert fa turisme, és a dir, simplement s'atura al port de sa Cibolla Blanca sense altra finalitat que el gust de conèixer terres o pobles.

Així, el recorregut que fa Robert és un periple per mar motivat, en un primer moment, per la feina de venda de merques però, una vegada acabada la tasca amb èxit, són uns altres els desitjos que el fan anar al port de sa Cibolla Blanca. D'una banda, és l'endarrer de transgredir la prohibició de son pare per l'afany d'autosuperació i de rompre motlles i per demostrar la seva vàlua, allò que el condueix al port prohibit, tal com s'explica a la rondalla:

Ja se'n tomava a ca seua ric i ple, i heu de creure i pensar que li investiren unes ganes tan fortes de passar p'es port de sa cibolla blanca, i varen créixer tant i tant, que no pogué pus i diu an es mariners:

—Cap an es port de sa cibolla blanca tenim ses feines!

—Però, i què dirà vòstron pare? —diuen aquells—. Ell que era tan entès, tan avengut, no en volia passar mai!

—Cap an es port de sa cibolla blanca die! —respon En Robert—, Allà ont hi ha patró, no manden mariners!

Els acalaren es cap i varen creure.

Dins set o vuit hores, ja foren dins aquell port ditxós. Donen fondo i En Robert ja salta a terra, i a trescar la ciutat! (p.16-17)

De l'altra, en la seva decisió també hi observam el desig de descobrir nous mons, de conèixer noves realitats i de viure experiències inesperades i estimulants, encara que, al cap i a la fi, li surtin ben cares. Després de la segona anada al port de sa Cibolla Blanca, en Robert es casa —per voluntat dels dos joves— amb la fadrineta i filla de rei que ha comprat —amb tots els diners que duia després de l'èxit de la segona venda de mercaderies—, amb el propòsit

d'alliberar-la de l'esclavatge i quan en Robert li demana on és el seu reialme, ella no se'n recorda:

—Fieta —diu En Robert a sa dona—, ara tu mos has de dir es reinat de ton pare aont devers mos cau.

—No me'n parlis —respon ella—. Com es cossaris me prengueren, vaig perdre l'aluiar, i amb tant com he plorat i sa pena que he passada, que sols Déu del cel ho pot dir, ni sé per on venguérem, ni on me trob i manco per on hem de pendre (p. 21).

El parlament de la jove ens fa fixar en les conseqüències d'un viatge forçat, ella perd gairebé la consciència i desconeix no només per on ha estat sinó també d'on prové. Després de casar-se, tornen a casa d'en Robert i son pare els treu de fora i no vol saber res d'ells, això els obliga a seguir viatjant pel món tot cercant ca son pare d'ella i, com que no tenen res, ho han de fer pelegrinant. Es tracta d'un viatge llarg i complicat:

Camina caminaràs, passaven terres i més terres, demanant a tothom noves de lo que cercaven.

Molts no havien sentit anomenar mai tal rei ni tal reinat. Es qui en tenien indicis, tots else deien que era tan enfora i tan enfora i que, abans d'arribar-hi, serien morts de caminar. Ells per res del món perdien es coratge, i sempre de d'allà, cap aont else deien que era (p. 21-22).

El camí que fan i les dificultats amb les quals es troben els herois, semblen una metàfora del que és la vida, amb els conflictes i entrebancs, d'una banda, i les satisfaccions que s'esperen al final de les comeses que s'emprenen, encara que arribin a llarg termini.

En el cas d'aquesta rondalla, no només viatgen els herois també viatgen els agressors, que són els nobles de la cort del pare de l'heroïna als quals el rei envia a cercar la seva filla amb una bandera brodada seva: «i vos n'anau de vila en vila i de ciutat en ciutat» (p. 22). Així ho fan ells: «Camina caminaràs, se n'anaven tresca qui tresca terres i més terres, reinats i més reinats: mostraven a tothom sa bandera i deien lo que feia al cas» (p. 22). Es tracta, com dèiem, de viatges llargs i difícils: «Ja feia set anys que ells corrien pel món cercant» (p. 22). Quan troben la filla del rei, els nobles envesteixen un nou viatge per mar fins arribar al reialme d'on sortiren.

A «Es port de sa Cibolla Blanca» (Alcover 1996-2022, IV: 13-28, tipus 505) hi destaca el tema del mort agraït⁴ amb la persona que li ha fet un favor pòstum.

⁴ Vegeu l'interessant estudi *Els morts agraïts*, de Joan Mahiques (2016), que tracta aquest tema de manera detallada i analitza aquesta rondalla en concret, al costat d'altres de l'*Aplec* d'Antoni M. Alcover.

El més freqüent és el pagament dels deutes que el difunt tenia pendents. Hem de recordar que, en general, i de manera especial a la tradició cristiana, es considera un valor positiu i encomiable el fet de donar sepultura digna als morts. Grimalt es refereix a la tradició antiquíssima i molt estesa de la qual pot provenir aquest motiu: «S'ha dit sovint que les rondalles conserven traces de costums antics observats en la realitat. En podria servir de mostra la de negar la sepultura als morts que deixaven deutes» (2006, 12).

Per això, en aquesta rondalla també hi trobam el viatge sobrenatural de l'heroi en braços del mort agraït de qui pagà els deutes perquè el poguessin enterrar dignament:

—Idò jo som aquell homo que tu trobares mort dins sa plaça d'es port de sa cibolla blanca i que li pagares es deutes perquè el poguessen enterrar. Aquí som per tornar-te es favor que llavò em feres. Com pegares dins s'aigo, es meus braços foren que et reberen i que t'han portat aqueixs tres dies. Te tiraren a la mar per enveja, perquè no fosses rei. Sa teua dona caigué esmortida i encara hi està. Ja és a ca son pare i tots es metges plegats no saben com retornar-la (p. 26).

L'heroi fa servir una guitarra que li proporciona l'auxiliar mort, recupera la seva esposa i rep la corona que li correspon.

L'altra rondalla a la qual ens referirem és «Es quatre germans» (Alcover 1996-2022, VIII: 423-433, tipus 1650). En aquesta ocasió, com el títol ens indica, es tracta de quatre germans que viatgen a altres terres i fan servir animals o elements que per a altres pobles són desconeguts i d'aquesta manera s'enriqueixen. Les bases principals d'aquesta rondalla tornen a ser els viatges i la diversitat de cultures i de societats. El pare els ha deixat en herència un corb, un gall, un moix i una fauç, respectivament, i cadascun pren possessió del que és seu. Comença el fill major:

En Bernadet un dia alça es cap i diu:

—Me'n vaig a cercar el món. Pren es corb i de d'allà.

Camina caminaràs, d'es cap de set dies, devers mitjan capvespre, arriba a unes cases de possessió. Hi havia un lledoner davant, que parava mig cortó, i sa soca era buida i plena de retxilleres (p. 423).

L'objectiu d'aquesta eixida és molt propi de les rondalles però també de tots els viatges que emprenem, «anar a cercar món»; és la constant de qualsevol viatger el desig de recerca d'alguna cosa, encara que sigui només la del gaudi d'observar paisatges i cultures diverses. En contraposició amb la rondalla anterior, en la qual el trajecte es feia per terra i per mar, ara es tracta d'una anada a peu de set dies. Quan l'heroi arriba a unes cases de possessió fa una aturada i

observa què fa la gent del lloc i, tot aprofitant el seu desconeixement de l'ocell que du, aprofita per enganyar-los i beneficiar-se de la seva herència. Els fa creure que el corb és un endevinator; tanmateix, però, aconsegueix la funció que l'amo volia i reconduïx per bé la seva vida perquè l'allibera dels enganys continuats de la seva dona i de la criada.

El segon dels germans viu una situació paral·lela, agafa el gall que li havia tocat en herència i se'n va «—Ja hi vui jo anar a cercar el món, a veure si me dirà tan bé com an En Bernat!» (p. 427). Ara el jove arriba a una terra particular: «Camina caminaràs, d'es cap de set dies arriba a una terra que com que no fos just ses altres» (p. 427), en la qual no es fan galls i per això desconeixen quin animal és el que ell du: «En aquella terra no s'hi feien galls i, com veren es que ell duia, los va venir molt de nou» (p. 428). A mesura que conversen ell constata que els habitants d'aquesta terra tenen costums diferents que es poden connectar amb l'absurd com el fet de desplaçar-se cada nit amb una comitiva d'instruments musicals i amb cantadors per tal de sortir a camí a l'aurba.

En aquests episodis es constata que la diferència és mútua, que els pobles poden aprendre uns dels altres i que qui viatja també pot ensenyar als que troba i que, si és llest i enginyós, en pot treure un bon guany. En el cas del germà segon, s'especifica que la venda del gall li bastà per ser ric tota la vida: «Dugueren unes balances, dins una hi posen es gall i dins s'altra drets d'or, dobles de sis i de dotze lliures i dobles de vint, fins que es gall se n'anà per amunt. En Toni los deixa es gall i amb aquella doblurada se n'anà ben xalest a ca seua; i no importà que fes feina pus» (p. 428). El mateix passa amb el germà tercer i amb el moix, que ven a un poble on desconeixen aquests animals i els va molt bé per ajudar-los a alliberar-se de les rates.

El darrer dels germans segueix el mateix procés dels altres tres amb la fauç que ha rebut per herència de son pare i li va igual de bé, però no al poble que la compra perquè no la saben usar i es constata que una fauç és una eina perillosa si no la manegen amb cura. Així com els altres tres ajuden d'alguna manera els pobles als quals venen els animals que reberen en herència, el quart els perjudica sense que en tengui cap intenció. Al cap i a la fi, la fauç els podria servir per fer la feina de manera més fàcil i ràpida, si la sabessin manegar.

Si comparem les dues rondalles, en podem observar algunes semblances i diferències que figuren al gràfic que segueix:

Rondalla	«Es port de sa Cibolla Blanca» (Alcover 1996-2022, IV: 13-28, tipus 505)	«Es quatre germans» (Alcover 1996-2022, VIII: 423-433, tipus 1650)
Motiu del viatge	Treball: comercial	Cercar fortuna
Preparació	Preparació de la barca i dels mariners, consells patern i matern	Partida immediata amb els animals o estris de l'herència
Tipus de viatge	Per mar i terra (caminant)	Per terra (caminant)
Aspectes curiosos amb què es troben	Costums diversos: escopir als morts que no pagaren els deutes, vendre persones	Costums diversos: desconeixement d'animals i estris, anar a cercar l'aurba, posar-se carabasses a les orelles per dormir, segar amb fletxes
Contactes amb persones	Gent de ciutats diferents, la jove amb qui es casa, els nobles agressors, els sogres	Gent de pobles diferents amb costums diversos que no entenen el seu parer ni ell el dels altres
Perjudicis	Pèrdua de la relació familiar amb els pares (per desobediència reiterada), perd els diners que havia guanyat comerciant, pateix l'intent d'assassinat	No en pateixen
Beneficis	Fa bons negocis, el mort agrait el salva i es casa feliçment i arriba a ser rei	Guany de diners que els basten per viure bé tota la vida
Objectiu acomplert	Sí, fa bons negocis com s'havia proposat i, a més a més, es casa feliçment i arriba a ser rei	Sí, els quatre germans milloren l'estatus econòmic i fan fortuna
Contribueix als altres pobles	Sí, permet enterrar un home de manera digna i allibera la jove captiva, així dona exemple als altres de bons valors morals	Els tres primers germans milloren la vida de les persones amb les quals es troben, el quart els perjudica involuntàriament

Al llarg del nostre recorregut per les rondalles hem vist que els motius que ens duen a partir de viatge són diversos i les rondalles els solen reunir sota l'expressió «anar a cercar món». Si ho analitzam de manera aprofundida, observam que no hi sol haver un únic motiu per partir —encara que n'hi pugui haver un que predomini per damunt els altres—, a la necessitat de millora econòmica i de condicions de vida, s'hi ajunten l'afany de fer turisme i el simple plaer de conèixer altres terres i persones que ajudin els personatges a millorar tant la seva situació social com la seva experiència vital. Després d'un viatge, hi ha un aprenentatge que, gairebé sempre, condueix qui l'ha fet a un canvi de vida. Encara

que torni a ca seva o a la situació inicial, mai no la veurà de la mateixa manera sinó que hi podrà aplicar les vivències i els coneixements que ha adquirit i que l'han convertit en una persona més madura, amb una visió del que l'envolta molt més intel·ligent i crítica.

La preparació del viatge varia segons cada circumstància. Alguns personatges necessiten realitzar preparatius previs, quan algú parteix per motius comercials, per exemple, però també sol anar amb el caràcter de cadascú. El que sol ser freqüent és que agafin reserves de menjar per al camí i molts d'ells demanen consells a les persones que troben. Uns altres, l'envesteixen de manera immediata moguts per alguna circumstància o simplement perquè han pres la decisió i la volen dur a terme sense demora.

Gairebé sempre els viatgers es troben amb aspectes curiosos que destaquen perquè no són habituals al seu lloc d'origen i se solen descriure amb riquesa de detalls. També són freqüents les anècdotes que acompanyen el recorregut i que obliguen qui viatja a haver d'actuar d'una determinada manera o a sortir de situacions compromeses. Un dels elements més enriquidors i curiosos són els contactes que establim amb les persones que ens trobam al llarg del camí. Aquestes persones poden ser de diversos tipus: jaies conselleres que ens il·luminen sobre com podem sortir de situacions perilloses, companys de viatge que simplement fan el camí amb nosaltres però dels quals aprenem i als quals ensenyam, altres persones i personatges negatius dels quals ens hem de guardar o dels quals ens n'allunyam. Al cap i a la fi, tots ajuden l'heroi o l'heroïna a conformar una nova manera de ser tant per les experiències positives com per les negatives.

Sovint, al final dels viatges ens en duim algun estri o alguna penyora que ens pot servir al llarg de la vida. Aquests elements representen de manera metafòrica l'experiència viscuda i, novament, l'aprenentatge que incorporam. També hem vist com podem aportar als altres pobles elements o maneres de fer les coses que ells desconeixen i així tant els podem ajudar com perjudicar.

A través de l'anàlisi panoràmica d'algunes rondalles alcoverianes podem afirmar que, al cap i a la fi, dins l'imaginari rondallístic hi resideixen els principals aspectes que caracteritzen l'afany de descobriment i de canvi que condueix les persones cap a viatjar i fer turisme.

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- AARNE, Anti; THOMSON, Stith (1961). *The types of the folktale*. Hèlsinki: Soumalainen Tiedeakademia-Academia Scientiarum Fennica.
- ALCOVER, Antoni M. (1996-2022). *Aplec de Rondalles Mallorquines d'En Jordi d'es Racó*. Vol. I-IX. Ed. J. A. Grimalt i J. Guiscafrè. Palma: Moll.
- ALCOVER, Antoni M.; MOLL, Francesc de Borja (1980). *Diccionari català-valencià-balear*. Palma: Moll. També disponible en línia a: <<http://dcvb.iecat.net/>> [Consulta: setembre 2024]
- GELABERT, M. Magdalena (2018). *La dona a les Rondalles Mallorquines d'Antoni M. Alcover*. Manacor: Món de llibres.
- (2019). *Antoni M. Alcover i les dones: El model social i el poder de les dones que dibuixa Antoni M. Alcover a l'Aplec de Rondalles Mallorquines*. Palma: Documenta Balear.
- GUISCAFRÈ, Jaume (2017). *Es jaquet d'en Jordi des Racó*. Manacor: Institució Pública Antoni M. Alcover.
- LLULL, Antoni (2008). *Diccionari d'expressions lingüístiques recollides de les Rondalles Mallorquines d'En Jordi d'es Racó (Mn. Antoni M. Alcover)*. Palma: Moll.
- MAHIQUES, Joan (2016). *Els morts agraiïts*. Manacor: Món de llibres. [Premi Ciutat de Manacor d'Assaig Antoni M. Alcover]
- ORIOI, Carme; PUJOL, Josep M. (2003). *Índex tipològic de la rondalla catalana*. Barcelona: Departament de Cultura, Generalitat de Catalunya.
- PROPP, Vladimir (1980 [1946]). *Las raíces históricas del cuento*. Madrid: Fundamentos.
- (1987 [1928]). *Morfología del cuento*. Madrid: Fundamentos.
- PUJOL, Josep M. (2013). *Això era i no era: Obra folklòrica de Josep M. Pujol*. Ed. C. Oriol i E. Samper. Tarragona: Publicacions Universitat Rovira i Virgili.
- SAGRERA, Bàrbara (2019). *Corpus de fraseologia de les Illes Balears*. Manacor: Món de llibres.
- TEMPORAL, Josep (1998). *Galàxia Propp: Aspectes literaris i filosòfics de la rondalla meravellosa*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- (2014). *Rondalla meravellosa i filosofia: Una fonamentació antropológicoètica*. Manacor: Món de llibres.
- UTHER, Hans Jörg (2004). *The Types of International Folktales: A Classification and Bibliography Based on the System of Antti Aarne and Stith Thomson*. Vol. I a III. Hèlsinki: Soumalainen Tiedeakademia-Academia Scientiarum Fennica.
- VALRIU, Caterina (2008). «Camina caminaràs... Els viatges a les rondalles». A: *Paraula viva. Articles sobre literatura oral*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, p. 168-189.

Altres enllaços consultats i citats

<http://dlc.iec.cat/> [Consulta: setembre 2024]

<http://alcover.iec.cat/> [Consulta: setembre 2024]

<http://rondcat.arxiudfolklore.cat/> [Consulta: setembre 2024]

<http://bibliofolk.arxiudfolklore.cat/> [Consulta: setembre 2024]